

هم‌سنجی مدیریت حل تعارض، رضایت زناشویی و تاب‌آوری در مادران شاغل و غیر شاغل

Compare the management of conflict resolution, marital satisfaction, and resilience in working mothers and unemployed

Karim Afsharniea

Mokhtar Arefi

Marzieh Golbariean

کریم افشارنیا *

مختار عارفی **

مرضیه گلباریان ***

Abstract

Changing the traditional roles of women and growing demand for participation in different fields, has become an undeniable fact in Iranian society. The purpose of this study was to compare the management of conflict resolution, marital satisfaction, and resilience in working mothers and the unemployed in Kermanshah 91-92 school year. This study is a cause comparison and the target population consists of all employed and unemployed mothers with high school girls in Kermanshah. Morgan table that was selected using 377 randomly A multi-stage The research instrument was a Rocking Fisher, questionnaire conflict resolution Connor and Davidson collectibles, and marital satisfaction questionnaire. Data analyzed by statistical software SPSS -19. Comparing the data with independent T show that conflict resolution is better than working mothers were housewives were twists and obtained Other results obtained showed marital satisfaction (147.16) in working women than housewives and resiliency (88.52) In women who had more than housewives (05/0 > p). It was concluded the resiliency employment, marital satisfaction and positive impact of conflict resolution and the mothers will experience greater resiliency.

Keywords: *resiliency, conflict resolution, marital satisfaction, working mothers and housewives*

چکیده

دگرگونی نقش‌های سنتی زنان و درخواست روزافزون آن‌ها برای همکاری در عرصه‌های گوناگون اجتماعی در جامعه ایران بسیار چشمگیر شده است. از این رو پژوهش حاضر با هدف هم‌سنجی مدیریت حل تعارض، رضایت زناشویی و تاب‌آوری در مادران شاغل و غیر شاغل شهر کرمانشاه به انجام رسیده است. پژوهش از نوع علی-مقایسه‌ای است و جامعه آماری دربرگیرنده همه مادران شاغل و غیر شاغل دختران مقطع متوسطه شهر کرمانشاه بود. اندازه نمونه با بکار بستن جدول مورگان برآورد شد و ۳۷۷ نفر به روش تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه‌گزینش شدند. ابزار پژوهش دربرگیرنده پرسشنامه‌های حل تعارض شیفر، تاب‌آوری کانر و دیویدسون و رضایت زناشویی انریچ بود. داده‌ها به‌وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ تحلیل شدند. مقایسه داده‌ها با T مستقل نشان داد حل تعارض در مادران شاغل بهتر از مادران خانه‌دار است و همچنین رضایت زناشویی (۱۴۷/۱۶) و تاب‌آوری (۸۸/۵۲) در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بود (۰/۰۵ < p). می‌توان نتیجه گرفت اشتغال بر تاب‌آوری، رضایت زناشویی و حل تعارض تأثیر مثبت دارد و این مادران تاب‌آوری بیشتری را تجربه خواهند کرد.

واژگان کلیدی: *تاب‌آوری، حل تعارض، رضایت زناشویی، مادران شاغل و خانه‌دار*

*. گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

** . گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

*** . کارشناس ارشد مشاوره، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

زنان که حدود نیمی از جمعیت جهان هستند با به شمار آوردن فعالیت‌های بی‌مزد در خانه ۵۵ درصد کل کار جهان را انجام می‌دهند (عبدی، ۱۳۸۸). پژوهشگران باور دارند زنان بیشتر بر اساس شرایط اقتصادی، اجتماعی و در اختیار داشتن منابع مالی و مادی، خانه‌داری یا اشتغال بیرون از خانه را انتخاب می‌کنند (توسلی و طاهری، ۱۳۹۳). شواهد آماری موجود در کشورهای جهان سوم نشان‌گر افزایش تراز مشارکت زنان در مشاغل مربوط به آموزش و پرورش، پرستاری و خدمات است (زمانی، ۱۳۸۶). سرشماری اخیر ایران نشان می‌دهد که سهم زنان از نیروی کار رسمی، ۱۱ درصد است و در حال حاضر بالغ بر ۲/۱ میلیون نفر زن شاغل و ۱۴ میلیون زن خانه‌دار در کشور وجود دارد. جامعه‌شناسان کار خانگی را برای ایجاد مکانی درخور سکونت برای زندگی، تربیت فرزندان و ارائه خدمات ضروری می‌دانند. کارخانه از جهات متعدد با بیشتر مشاغل دیگر ناهمسان است چراکه بدون مزد بوده و معمولاً در گوشه‌نشینی و جدا از دیگر بزرگ‌سالان انجام می‌شود. کار خانگی کاری است که تنها به دست‌کننده کار تعریف شده و هیچ مقررات تحمیلی از بیرون بر آن وجود نداشته و تکراری و پایان‌ناپذیر است (کرمان ساروی و همکاران، ۱۳۹۰).

یکی از پُرسمان‌هایی که می‌بایست در زنان شاغل و غیر شاغل بیشتر به آن توجه شود انتقال از دیدگاه خطر نگر به سمت دیدگاه‌های تاب‌آوری^۱ است، یعنی به جای تکیه بر عوامل خطر و سعی در تدارک اقدامات لازم یا زیر نظر گرفتن افراد پرخطر با تکیه بر عوامل تاب‌آوری بتوان توان رویارویی با دشواری‌ها را در افراد در معرض خطر بالا برد. در دیدگاه‌های تاب‌آوری برابر پژوهش‌های انجام‌شده، اثبات شده است که عوامل خطر قدرت پیشگویی‌کننده برای دچار شدن به اختلالات رفتاری را ندارند مگر اینکه خودمان این قدرت را برای آن‌ها قائل شویم. پژوهش‌های تاب‌آوری نشان‌گر این واقعیت است که برای عوامل خطر قدرت پیشگویی‌کننده مطلق وجود ندارد (کیانی، دهکردی، ۱۳۸۳). تاب‌آوری گونه‌ای مصون‌سازی در برابر مشکلات روانی و اجتماعی بوده و کارکرد مثبت زندگی را افزایش می‌دهد. تاب‌آوری می‌تواند با افزایش مهارت‌های اجتماعی

^۱. resiliency

تقویت شود، مانند برپایی ارتباط، مهارت‌های رهبری، حل مسئله، حل تعارض، مدیریت منابع، توانایی برداشتن موانع موفقیت و توانایی برنامه‌ریزی (محمدی، ۱۳۹۰). تاب‌آوری بازگشت به تعادل نخستین یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر است و از این رو سازگاری موفق در زندگی را فراهم می‌کند. او معتقد است که سازگاری مثبت با زندگی هم می‌تواند پیامد تاب‌آوری به شمار رود و هم به‌عنوان پیش‌آیند سطح بالاتری از تاب‌آوری را سبب می‌شود (سامانی و همکاران، ۱۳۸۶).

تعارض پدیده‌ای بهنجار و پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر در زندگی فردی و سازمانی است و به دلایل فراوان و در ریخت‌های گوناگون ظهور می‌کند. به دلیل فراوانی و اهمیت بسیار این پدیده در زندگی فردی، گروهی و سازمانی، اصطلاح تعارض به صورت‌های گوناگون معنی، واگوش و تفسیر شده است. فرایند تعارض از پنج مرحله تشکیل شده است: ۱- مخالفت‌های بالقوه که آشکارکننده وجود شرایطی است که زمینه برپایی تعارض را فراهم می‌آورند؛ ۲- نشان دادن تعارض که می‌تواند به صورت تعارض ادراک‌شده یا احساس شده خود را نشان دهد. از آنجا که ادراک نادرست می‌تواند عوارض و پیامدهای ناخواسته برای فرد و سازمان به همراه داشته باشد، شناسایی ژرف‌نگر این مرحله دارای اهمیت است؛ ۳- قصد و نیت، در این مرحله فرد تصمیم به انجام کار به شیوه‌ای آشکار و روشن انجام می‌گیرد. از آنجا که این مرحله گویای واکنش فرد است از این رو شناخت درست شیوه‌های مورد استفاده می‌تواند به حل درست تعارض کمک کند. ۴- رفتار که دربرگیرنده ابراز مخالفت، کنش و واکنشی است که طرف‌های درگیر و مخالف از خود نشان می‌دهند؛ ۵- پیامدهای تعارض که می‌تواند سازنده (مایه بهبود عملکرد) یا مخرب و ویرانگر (مایه کاهش عملکرد) باشد (رابینز، ۲۰۰۶).

دگرسانی نقش‌های سنتی زنان و درخواست روزافزون آن‌ها برای مشارکت در عرصه‌های مختلف، واقعیتی انکارناپذیر در جامعه ایران تبدیل شده است (عسگری، پاشا و آذر کیش، ۱۳۹۰). شمار زنان شاغل، طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ نزدیک به سه برابر شده (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸) ولی باوجود گسترش نسبی اشتغال زنان، هنوز هم کار خارج از خانه‌ی زنان، موضوعی مناقشه برانگیز است (احمدی، ۱۳۸۲). درحالی که سازگاری زنان با هر دو نقش (کار کردن در خانه و

بیرون) به عواملی چون شخصیت، روابط خانوادگی، نوع کار آن‌ها، رضایت از ازدواج، حمایت از جانب همسر و خانواده آن‌ها بستگی دارد (گاتمن، ۱۹۹۹). خانواده نهادی است که در طی تاریخ و در هر جامعه شکل یا ساخت و کارکرد و کنش معین داشته و اولین و مهم‌ترین کنش آن تأمین نیازهای عاطفی اعضاء و ترویج و اشاعه این نیازها از راه ایجاد روابط محبت‌آمیز و دوستی‌های ژرف در میان افراد جامعه است. از طرفی رضایت‌مندی زناشویی که باعث ثبات و دوام زندگی زناشویی می‌شوند و به‌طور مستقیم تأثیر مثبتی بر خانواده داشته و در نتیجه به ایفای درست کنش‌ها و نقش‌های خانواده منجر خواهد شد. همچنین می‌توان گفت تعارض جزء لاینفک زندگی انسان و امری کاملاً طبیعی است و در طول تاریخ همواره با زندگی انسان همراه بوده است. داستان‌ها و تمثیلات قرآن کریم و بیان عناوین خیر و شر، حق و باطل، عدل و ظلم، نور و ظلمت و نیز داستان‌هایی چون موسی و فرعون، یوسف و برادران، اصحاب کهف و ... همه نشانگر وجود تعارض می‌باشند (صادقی، موسوی، موتابی و دهقانی، ۱۳۹۴). اگرچه انسان و تعارض همچون دو برادر (هم‌زاد) با هم زاییده شده و رشد یافته‌اند ولی با همه قدمتی که تعارض در زندگی بشر دارد، تنها در چند دهه اخیر به‌صورت علمی مورد توجه دانشمندان قرار گرفته است. در این میان زندگی مشترک و خانواده محیط باروری برای پرورش و رشد انواع تعارضات و نبود توافقات است. این تعارضات به صورت‌های مختلفی چون رقابت، مجادله، مخالفت، مشاجره، منازعه و کشمکش بین همسرها رخ می‌دهد. هرچند بسیاری از افراد، وجود تعارض، تضاد و اختلاف را به‌عنوان یک پدیده منفی تلقی می‌کنند؛ ولی کنترل دقیق و نظارت صحیح بر تعارض باعث می‌شود تعارض به پدیده‌ای سازنده و مثبت تبدیل گردد (نصر اصفهانی، اعتمادی، شفیق‌آبادی، ۱۳۹۲). تحقیقات اشمیت نشان می‌دهد که تقریباً ۲۰ درصد از وقت مدیران صرف رسیدگی به تعارضات می‌شود. همچنین پژوهشگران به این نتیجه رسیده‌اند که در سطوح بالای سازمان، مدیریت تعارض از نظر اهمیت، برابر یا حتی در مواقعی بیشتر از برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، ارتباطات، انگیزش و تصمیم‌گیری است. اهمیت تعارض و ضرورت مدیریت اثربخش آن، باعث شده است که مطالعه تعارض در زنان شاغل و غیر شاغل و بر روی رضایت زناشویی و تاب‌آوری در این پژوهش قرار گیرد. در این بین، توجه به میزان و نحوه

ادراک تعارض در زنان شاغل و غیر شاغل می‌تواند کمک کند تا شرایطی فراهم آورند که آنها تعارض و تضاد کمتری را تجربه نمایند. حال با توجه به اینکه امروزه زنان در هر ارگانی مشغول به فعالیت می‌باشند و جمعیت زیادی از جامعه را به خود اختصاص داده‌اند از این رو پرداختن به این امر که اشتغال زن آنچه تأثیری بر روی مسائل مهمی از جمله رضایت زناشویی و تاب‌آوری می‌گذارد و اینکه این مسائل چه ارتباطی با شیوه‌های مدیریت حل تعارض خواهند داشت از جمله مباحثی است که از ضرورت و اهمیت فراوانی برخوردار است از این رو در این پژوهش کوشش شده متغیرهای مدیریت حل تعارض و تاب‌آوری در بین زنان شاغل و غیر شاغل هم سنجی گردد و در نهایت از نتایج این هم سنجی راهکارها و پیشنهادهایی سازنده ارائه گردد.

فرضیه پژوهش. بین مدیریت حل تعارض، رضایت‌مندی زناشویی و تاب‌آوری در زنان شاغل با زنان خانه‌دار تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر از نوع علی-مقایسه‌ای است که در شهر کرمانشاه در سال ۹۲-۱۳۹۱ و بین زنان شاغل و غیر شاغل انجام شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه مادران شاغل و غیر شاغل دانش آموزان دختر مقطع متوسطه در شهر کرمانشاه است که تعداد آنها حدوداً ۱۷۰۰۰ نفر بود (اداره آموزش و پرورش شهر کرمانشاه، ۱۳۹۲). حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۷۷ نفر به دست آمد که برای نمونه‌گیری از روش خوشه‌ای مرحله‌ای استفاده شد. به این صورت که از سه ناحیه آموزش و پرورش، از هر ناحیه دو مدرسه دخترانه و از هر مدرسه چهار کلاس به‌طور تصادفی انتخاب شد و پرسشنامه‌ها بین مادران آنها توزیع گردید.

ابزارها

پرسشنامه مدیریت حل تعارض^۱. این پرسشنامه توسط ویکز (۱۹۹۴) و فیشر و اوری (۱۹۹۱) ساخته شد این پرسشنامه شامل ۴۱ پرسش است و به‌عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری ایده‌های حل تعارض و

^۱. CMS

توانایی تشخیص و ارائه راه‌حل‌های برنده - برنده و سودمند به حال طرفین تعارض برای جمعیت عمومی ساخته شد. افزون بر آن عبارات این پرسشنامه ادراک و برداشت پاسخ‌دهندگان را بر مبنای اینکه معمولاً چگونه در رفتارهای خاص مرتبط با تعارض دارد می‌شوند و میزان آگاهی آن‌ها از موضوع تعارض را می‌سنجند این پرسشنامه ۳ زیر سنجه دارد به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتقاء در بهبود درک افراد از تعارض، طراحی و به‌عنوان ابزاری آموزشی مورد استفاده قرار گرفته است. عبارات مربوط به راهبرد نبود رویارویی شامل گویه‌های (۲۹، ۲۸، ۲، ۵، ۷، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۷)، در مورد راهبرد راه‌حل‌گرایی گویه‌ها شامل (۱، ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱) می‌باشند و همچنین عبارات مربوط به راهبرد کنترل شامل گویه‌های (۳، ۱۰، ۱۷، ۱۸، ۲۲، ۲۶، ۳۰) می‌باشند. ارزیابی کلی این آزمون نشان می‌دهد با استفاده از روش دونیمه کردن، نمره دو فاکتور دور هفت از کل فاکتورهای این آزمون پایا و معتبر بودند. ضریب آلفای کرون باخ ۴۱ پرسشی این آزمون ۰/۷۸ برآورد شده است (هینگز، ۲۰۰۳). آزمون روایی سازه خوبی داشته و در هم‌سنجی با آزمون ROCFI از روایی هم‌زمان خوبی برخوردار است.

مقیاس رضایت زناشویی^۱. در پژوهش حاضر به‌منظور اندازه‌گیری رضایت زناشویی، از پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شده است. این پرسشنامه به‌وسیله اولسن و همکاران طراحی شده که به‌منظور حیطه‌های کاری و نقاط قوت روابط زناشویی بکار می‌رود.

ضریب همبستگی پرسشنامه انریچ با سنجه‌های رضایت خانوادگی از ۰/۴۱ تا ۰/۶۰ و با سنجه‌های رضایت از زندگی ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ است که نشانه روایی سازه‌ای آن است. همه خرده سنجه‌های پرسشنامه انریچ زوج‌های راضی و ناراضی را متمایز می‌کنند و این نشان می‌دهد که این پرسشنامه از روایی ملاکی خوبی برخوردار است. اولسون و همکاران اعتبار این پرسشنامه را با ضریب آلفا ۰/۹۲ گزارش کردند. فرم اصلی با توجه به زیاد بودن سؤالات باعث خستگی زیاد آزمودنی‌ها می‌شود. سلیمانان (۱۳۷۳) در پژوهشی با نام: «بررسی تفکرات غیرمنطقی بر نارضایتی زناشویی» فرم کوتاهی

^۱. ENRICH

از این پرسشنامه تهیه کرد، که دارای ۴۷ پرسش است. طریقه انتخاب این ۴۷ پرسش به وسیله محاسبه همبستگی هر یک از سؤالات با کل پرسشنامه از راه ضریب همبستگی بود. ۴۷ سؤالی که از همبستگی نسبتاً بالایی برخوردار بودند انتخاب گردید. این انتخاب به طور مساوی از سنجه‌های گوناگون پرسشنامه صورت گرفت و بدین ترتیب در مجموع ۴۷ پرسش انتخاب شد که مجدداً ضریب اعتبار این فرم بر روی یک گروه ۱۱ نفری با استفاده از ضریب آلفا محاسبه گردید، که ضریب اعتبار ۰.۹۵ به دست آمد.

سنجه تاب‌آوری کونور و دیویدسون^۳ برای سنجش تاب‌آوری، سنجه تاب‌آوری کونور و دیویدسون (CD-RIS) به کار برده شد. این پرسشنامه را با بازبینی منابع پژوهشی ۱۹۷۹-۱۹۹۱ در زمینه تاب‌آوری تهیه نمودند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این سنجه در شش گروه: جمعیت عمومی، مراجعه‌کنندگان به بخش مراقبت‌های نخستین، بیماران سرپایی روان‌پزشکی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران مبتلا به اختلال تنیدگی پس از ضربه، انجام شده است. سازندگان این سنجه بر این باورند که این پرسشنامه به خوبی می‌تواند افراد تاب‌آور را از غیر تاب‌آور در گروه‌های بالینی و غیر بالینی جدا کند و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی به کار برده شود پرسشنامه تاب‌آوری کونور و دیویدسون ۲۵ گویه دارد که در یک سنجه لیکرتی بین صفر (کاملاً نادرست) تا پنج (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود. این سنجه در ایران توسط محمدی (۱۳۸۴) هنجاریابی شده است. برای تعیین روایی این سنجه نخست همبستگی هر نمره با نمره کل به جز گویه ۳، ضریب‌های بین ۰.۴۱ تا ۰.۶۱ را نشان داد. سپس گویه‌های سنجه به روش مؤلفه‌های اصلی مورد تحلیل عاملی قرار گرفتند. برای تعیین پایایی سنجه خود تاب‌آوری کونور و دیویدسون از روش آلفای کرون باخ بهره گرفته شد و ضریب پایایی ۰.۸۹ به دست آمد.

³. CD-RIS

شیوه اجرای پژوهش

پس از اخذ مجوز از امور پژوهشی دانشگاه، امور پژوهشی سازمان، حراست سازمان آموزش و پرورش، سپس بررسی سؤالات پرسشنامه توسط حراست تأیید و معرفی‌نامه جهت اجرای پرسشنامه برای هر سه ناحیه اخذ گردید، در هر کدام از نواحی طی انجام مراحل اداری معرفی‌نامه جهت مراجعه به مدارس دریافت گردید، سپس با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای مرحله‌ای نمونه‌گیری از هر ناحیه دو مدرسه، از هر مدرسه چهار کلاس به‌طور تصادفی انتخاب گردید. سپس جهت اجرای ابزارها به دو شیوه عمل گردید: ضمن مشورت با مدیریت آموزشگاه در مدارس که مادران در جلسات به‌طور مرتب شرکت می‌کردند ضمن دعوت از مادران در یک جلسه پرسشنامه‌ها توزیع و توضیحات لازم ارائه گردید و در همان جلسه پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید و در شیوه دوم چون دسترسی به مادران مقدور نبود پرسشنامه‌ها از راه دانش‌آموزان در اختیار مادران قرار گرفت که در این شیوه یک شماره تماس بر روی پرسشنامه‌ها نوشته شده و از دانش‌آموزان خواسته شد که جهت توضیح پرسشنامه‌ها با این شماره تماس گیرند. در این شیوه جمع‌آوری پرسشنامه‌ها به‌مراتب مشکل‌تر از شیوه قبلی بود چراکه بعضی از دانش‌آموزان پرسشنامه‌ها را تحویل نمی‌دادند و یا مادران همکاری لازم را به عمل نمی‌آوردند از این‌رو برای برطرف نمودن این مشکل ۴۵۰ پرسشنامه توزیع گردید که نهایتاً از بین آن‌ها ۳۷۷ نمونه انتخاب گردید. شرکت در پژوهش کاملاً داوطلبانه بود و پرسشنامه بدون نام بودند و اطلاعات محرمانه باقی ماندند. داده‌ها به‌وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ تحلیل شدند.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر مادران شاغل ۱۳۷ نفر (۳/۳۶٪) و مادران خانه‌دار ۲۴۰ نفر (۷/۶۳٪) بودند که در این بین ۱۵۷ نفر (دیپلم)، ۴۰ نفر (فوق‌دیپلم)، ۱۳۹ نفر (کارشناسی) و ۴۱ نفر (کارشناسی ارشد) بودند. شرکت‌کنندگان در دامنه ۳۱ تا ۵۵ سال بودند که بیشترین رده سنی مادران شاغل ۳۱ تا ۳۵

سال و مادران خانه‌دار ۳۶ تا ۴۰ سال بود. در جدول ۱ وضعیت حل تعارض در مادران شاغل و خانه‌دار گزارش شده است.

جدول ۱. وضعیت حل تعارض در مادران شاغل و خانه‌دار

متغیر	وضعیت اشتغال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
مثبت نگری	شاغل	۱۳۷	۱۳/۹۸	۲/۶۶
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳/۶۶	۲/۴۶
فضا و موقعیت	شاغل	۱۳۷	۱۵/۰۳	۲/۶۷
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۴/۵۹	۲/۵۲
شفاف‌سازی	شاغل	۱۳۷	۱۶/۲۹	۲/۵۵
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۵/۵۹	۲/۵۲
توجه به نیازها	شاغل	۱۳۷	۱۵/۶۶	۲/۵۳
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۵/۰۹	۲/۵۲
ایجاد رابطه مثبت	شاغل	۱۳۷	۱۵/۱	۲/۴۷
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۴/۶۱	۲/۴۹
تمرکز اولیه به آینده	شاغل	۱۳۷	۱۲/۶۸	۲/۴۸
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۲/۱	۲/۵۱
ارائه گزینه‌ها	شاغل	۱۳۷	۱۴/۱۱	۲/۴۶
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳/۶۲	۲/۴۹
تدوین گام‌های عملی	شاغل	۱۳۷	۱۴/۴۸	۲/۴۸
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳/۹۳	۲/۵۱
ایجاد توافق	شاغل	۱۳۷	۱۴/۲۷	۲/۵۱
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳/۷۷	۲/۵۱
ملاحظات	شاغل	۱۳۷	۱۴/۲۱	۲/۵۱
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳/۵۹	۲/۵۲

در جدول فوق وضعیت حل تعارض مادران شاغل و خانه‌دار مشاهده می‌شود از نمرات به دست آمده در میانگین می‌توان نتیجه گرفت در کل ده بعد حل تعارض زنان شاغل عملکرد بهتری داشته‌اند.

جدول ۲. وضعیت رضایت زناشویی و تاب‌آوری در مادران شاغل و خانه‌دار

متغیر	وضعیت اشتغال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
رضایت زناشویی	شاغل	۱۳۷	۱۴۷/۱۶	۳۳/۰۶
	خانه‌دار	۲۴۰	۱۳۸/۲۴	۳۱/۹۰
تاب‌آوری	شاغل	۱۳۷	۸۸/۵۲	۱۶/۶۷
	خانه‌دار	۲۴۰	۸۲/۷	۱۷/۴۴

جدول ۲- وضعیت رضایت زناشویی و تاب‌آوری را در مادران شاغل و خانه‌دار نشان می‌دهد همان‌طور که از نمرات به‌دست‌آمده در میانگین‌ها مشاهده می‌شود میانگین نمرات رضایت زناشویی و تاب‌آوری در مادران شاغل بیشتر از مادران خانه‌دار بوده است.

جدول ۳. آزمون تی مستقل برای هم سنجی تعارض در ده بعد بین مادران شاغل و خانه‌دار

آزمون t گروه‌های مستقل		آزمون لون		F	سطح معنی‌داری	فرض	نتیجه
سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	سطح معنی‌داری				
۰/۲۳۹	۳۷۵	۱/۱۷	۰/۱۰	۲/۶۸	۰/۱۰	فرض برابری واریانس‌ها	مثبت نگری
۰/۲۵	۲۶۵/۱۳	۱/۱۵				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۱۱۴	۳۷۵	۱/۵۸	۰/۰۹۷	۲/۷۶	۰/۰۹۷	فرض برابری واریانس‌ها	فضا و موقعیت
۰/۱۲	۲۶۹/۷۴	۱/۵۵				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۱	۳۷۵	۲/۵۸	۰/۲۴۶	۱/۳۵	۰/۲۴۶	فرض برابری واریانس‌ها	شفاف‌سازی
۰/۰۱۱	۲۸۰/۸	۲/۵۷				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۳۶	۳۷۵	۲/۱	۰/۵۵۱	۰/۳۵۶	۰/۵۵۱	فرض برابری واریانس‌ها	توجه به نیازها
۰/۰۳۷	۲۸۵/۹۱	۰/۰۹۷				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۶۹	۳۷۵	۱/۸۲	۰/۷۵۷	۰/۰۹۶	۰/۰۹۶	فرض برابری واریانس‌ها	ایجاد رابطه مثبت
۰/۰۶۸	۲۸۵/۵	۱/۸۲۹				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۳	۳۷۵	۲/۱۸۱	۰/۷۳۵	۰/۱۱۵	۰/۷۳۵	فرض برابری واریانس‌ها	تمرکز اولیه به آینده
۰/۰۲۹	۲۸۵/۷۳۹	۲/۱۸۸				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۶۵	۳۷۵	۱/۸۴۹	۰/۸۳۰	۰/۰۵۶	۰/۸۳۰	فرض برابری واریانس‌ها	ارائه گزینه‌ها
۰/۰۶۵	۲۸۶/۳۱۷	۱/۸۵۶				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۴۲	۳۷۵	۲/۰۴	۰/۷۴۶	۰/۱۰۵	۰/۷۴۶	فرض برابری واریانس‌ها	تدوین گام‌های عملی
۰/۰۴۲	۲۸۵/۴۱۸	۲/۰۴۵				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۶۳	۳۷۵	۱/۸۶۸	۰/۵۳۷	۰/۳۸۲	۰/۵۳۷	فرض برابری واریانس‌ها	ایجاد توافق
۰/۰۶۳	۲۸۲/۶۲۸	۱/۸۶۷				فرض نابرابری واریانس‌ها	
۰/۰۲۳	۳۷۵	۲/۲۸۴	۰/۵۸۳	۰/۳۰۲	۰/۵۸۳	فرض برابری واریانس‌ها	ملاحظات
۰/۰۲۳	۲۸۳/۸۶	۲/۲۸۶				فرض نابرابری واریانس‌ها	

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین شفاف‌سازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات در مادران شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌دار وجود دارد، چراکه سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره t با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است.

بنابراین با توجه به میانگین نمرات در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت زنان شاغل در شفاف‌سازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات نمرات بالاتری نسبت به زنان خانه‌دار کسب کرده‌اند.

جدول ۴. آزمون تی مستقل برای هم‌سنجی رضایت زناشویی بین مادران شاغل و خانه‌دار

آزمون t گروه‌های مستقل		آزمون لون			
سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	F	سطح معنی‌داری	
۰/۰۱	۳۷۵	۲/۵۷	۰/۳۹۷	۰/۷۲	رضایت فرض برابری واریانس‌ها
۰/۰۱۱	۲۷۴/۸۳	۲/۵۵			زناشویی فرض نابرابری واریانس‌ها

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین رضایت زناشویی در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود دارد چراکه با فرض برابری واریانس‌ها سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره تی با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است بنابراین فرض صفر مبنی بر نبود تفاوت بین دو گروه رد شده و فرضیه پژوهش با اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌گردد. با توجه به نمرات میانگین در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت رضایت زناشویی در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بوده است.

جدول ۵. آزمون تی مستقل برای هم‌سنجی تاب‌آوری بین مادران شاغل و خانه‌دار

آزمون t گروه‌های مستقل		آزمون لون			
سطح معنی‌داری	F	سطح معنی‌داری	F	سطح معنی‌داری	
۰/۰۰۲	۳۷۵	۳/۱۶۳	۰/۲۲۳	۱/۴۹	تاب‌آوری فرض برابری واریانس‌ها
۰/۰۰۲	۲۹۳/۷۱	۳/۲۰۲			فرض نابرابری واریانس‌ها

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین تاب‌آوری در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود دارد چراکه با فرض برابری واریانس‌ها سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره تی با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است بنابراین فرض صفر مبنی بر نبود تفاوت بین دو گروه رد شده و فرضیه پژوهش با اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌گردد. با توجه به نمرات میانگین در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت تاب‌آوری در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف مقایسه مدیریت حل تعارض و تاب‌آوری در مادران شاغل و غیر شاغل شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ انجام شد. نتایج نشان داد مادران شاغل در شفاف‌سازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات نمرات بالاتری نسبت به زنان خانه‌دار کسب کرده‌اند و این تفاوت معنی‌دار بود.

این نتایج همسو با مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۰)، نصر اصفهانی و همکاران (۱۳۹۲)، صادقی و همکاران (۱۳۹۴)، عدالتی (۲۰۱۰)، سورینسون (۱۹۹۵)، گرینس تین (۱۹۹۶)، کولیک (۲۰۰۲)، جیهن (۲۰۰۱)، هالفورد (۲۰۰۰) و ریچ (۲۰۰۷) است. این یافته‌ها با نتایج فورکما و لایفرویر (۲۰۰۴) مبنی بر کاهش رضایت از زندگی زنان شاغل و یافته‌های حاتمی (۱۹۹۹) مبنی بر ناراضی بودن مادران شاغل از زندگی و یافته‌های صادق مقدم و همکاران (۲۰۰۶) مبنی بر نبود تفاوت رضایت از زندگی زنان شاغل و خانه‌دار، ناهمسو است.

در تبیین این نتایج می‌توان گفت که به نظر می‌رسد زنان خانه‌دار همیشه در زنجیره‌هایی از وابستگی‌های اقتصادی و منزلتی به مردان قرار داشته و دارند و این خود سبب می‌شود که مشارکت کمتری در امور و تصمیم‌گیری‌های خانواده داشته باشند از سوی دیگر، افزایش منابع قدرت آور اشتغال مانند درآمد در بین زنان، وضعیت ایشان را در روابط خانوادگی بهبود می‌دهد و این فرایند با کم‌رنگ شدن ایدئولوژی جنسیت گرا سرعت بیشتری به خود گرفته است و سبب شده زنان بیش‌ازپیش در تصمیم‌گیری‌های درون خانواده مشارکت داشته باشند. بر اساس نتایج این پژوهش در خانواده‌هایی که زنان شاغل هستند قدرت آنان در تصمیم‌گیری‌های خانواده و مشارکت شوهر در انجام کارهای منزل افزایش یافته و ساخت قدرت در این خانواده‌ها مشارکتی و دوسویه است و زن و شوهر هر دو در تصمیم‌های مهم خانواده سهم هستند، ولی در خانواده‌هایی که زنان شاغل نیستند، ساخت قدرت یک‌سویه است و شوهر به‌تنهایی رهبری خانواده را بر عهده دارد و تصمیم‌های مهم خانواده را می‌گیرد و در انجام کارهای منزل مشارکت ندارد و زنان چندان در تصمیم‌گیری‌های خانواده سهم نیستند.

نتایج نشان داد بین تاب‌آوری مادران شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود دارد و با توجه به میانگین نمرات به‌دست‌آمده نشان داده شد که تاب‌آوری در مادران شاغل بیشتر از مادران غیر شاغل است. همسو با این نتایج، تاکنون پژوهشی یافت نشده است ولی در تبیین این نتایج می‌توان گفت: زنان شاغل معمولاً نسبت به زنان خانه‌دار قدرت بالایی در تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی دارند. زنان شاغل خود را دارای پایگاه اجتماعی در خور شان خودشان می‌دانند و حق و حقوقی را برای خودشان تعریف می‌کنند. زنان شاغل اعتبار اجتماعی بیشتری نسبت به زنان خانه‌دار دارند که این اعتبار اجتماعی یک نوع پرستیژ اجتماعی را در آنان ایجاد می‌کند و شاید این موارد دلایلی باشد برای اینکه این افراد از تاب‌آوری بالاتری برخوردار باشند از طرفی در تحقیقات قبلی مشاهده شده که بین تاب‌آوری و رضایت زناشویی رابطه مستقیم وجود دارد و با افزایش تاب‌آوری، رضایت زناشویی افراد بالاتر می‌رود و با توجه به اینکه در این پژوهش نتایج نشان داده که مادران شاغل از رضایت زناشویی بالاتری برخوردار بوده‌اند می‌توان نتیجه گرفت این افراد تاب‌آوری بالاتری را نیز نسبت به مادران غیر شاغل تجربه می‌کنند و این موضوع منطقی به نظر می‌رسد.

سیاسگزراری. نویسندگان از همه زنان شاغل و خانه‌داری که در انجام پژوهش حاضر همکاری لازم را داشتند تشکر و قدردانی می‌کنند، همچنین از کلیه مسئولین آموزش و پرورش که اجازه این پژوهش را دادند کمال تشکر را دارند.

منابع

- احمدی، خدابخش. (۱۳۸۲). بررسی عوامل سازگاری زوجین در هم‌سنجی دو روش مداخله تغییر شیوه زندگی و حل مشکل خانوادگی در کاهش ناسازگاری زناشویی. رساله دکتری مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- توسلی، افسانه و طاهری، نرگس. (۱۳۹۳). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اختلاف‌ها و تعارضات اقتصادی زندگی زناشویی زنان شاغل و خانه‌دار شهر تهران. بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۵ (۲): ۳۹۰-۳۶۵.
- زمانی، فریبا. (۱۳۸۶). تأثیر کار زنان بر زندگی خانوادگی. انجمن علمی پژوهشی مطالعات زنان.

رحمانی

سامانی، سیامک؛ جوکار، بهرام و صحراگرد، نرگس. (۱۳۸۶). تاب‌آوری، سلامت روانی و رضایتمندی از زندگی. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)*، ۱۳ (۳): ۲۹۵-۲۹۰.

سلیمانیان، علی‌اکبر. (۱۳۷۳). *بررسی تفکرات غیرمنطقی بر رضایت زناشویی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته روان‌شناسی، دانشگاه تربیت‌معلم.

صادقی، منصوره السادات؛ موسوی، جمال؛ موتابی، فرشته و دهقانی، محسن. (۱۳۹۴). رابطه تشابه ویژگی‌های شخصیتی زوجین و رضایت زناشویی. *روان‌شناسی معاصر*، ۱۰ (۲): ۸۲-۶۷.

عبدی، معصومه. (۱۳۸۸). *بررسی و هم‌سنجی باورهای غیرمنطقی و رضایتمندی زناشویی زوجین شاغل با سطح تحصیلی دیپلم، کارشناسی و بالاتر*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته مشاوره، دانشگاه الزهراء.

عسگری، پرویز؛ پاشا، غلامرضا و آذر کیش، مریم. (۱۳۹۰). *مقایسه تعهد زناشویی، رضایت جنسی و رضایت از زندگی زنان شاغل و خانه‌دار*. *اندیشه و رفتار*، ۶ (۲۱): ۵۹-۵۳.

کرمان ساروی، فتیحه؛ منتظری، علی و بیات، معصومه. (۱۳۹۰). *هم‌سنجی کیفیت زندگی وابسته به سلامت زنان شاغل و خانه‌دار*. *فصلنامه پایش*، ۱۱ (۱): ۱۱۶-۱۱۱.

کیانی، دهکردی. (۱۳۸۳). *بررسی رضایت زناشویی در شیوه‌های مختلف دل‌بستگی*. فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز سال اول، شماره ۲ و ۳.

محمدی، ابوالفضل؛ آقاجانی، میترا؛ زهتاب‌ور، غلام‌حسین. (۱۳۹۰). *ارتباط اعتیاد، تاب‌آوری و مؤلفه‌های هیجانی، مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، سال هفدهم، شماره ۲: ۱۴۲-۱۳۶.

مرکز آمار ایران. (۱۳۸۸). *نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور*. تهران: انتشارات مرکز آمار ایران.

نصر اصفهانی، نرگس؛ اعتمادی، احمد و شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۲). *بررسی تأثیر آموزش معنا-محور بر صمیمیت زناشویی زنان*. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قزوین*، ۱۷ (۱): ۴۷-۴۲.

Edalati, A., & Redzuan, M. (2010). Perception of women towards family values and their marital satisfaction. *Journal Of American Science*, 6(4):132_137.

- Gottman, J. M. (1999). *The seven principles for making marriage work*. New York: Bantam.
- Gottman, J.M., and Krokoff, L.J. (1989). Marital interaction and marital satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 61, pp. 6-15.
- Halford, W.K. (2000). The ongoing evolution of behavioral couples therapy: Retrospect and prospect. *Clinical Psychology Review* 18, pp. 613-633.
- Jehn, K. A. & Mannix, E. A. (2001). The dynamic nature of conflict: a longitudinal study of intragroup conflict and group performance, *Academy of Management Journal*, 4, 238- 251.
- Reich, Warren A; Wagner-Westbrook, Bonnie J. and Kressel, Kenneth (2007). Actual and ideal conflict styles and job distress in a health care organization, *The Journal of Psychology*, 141(1), 5-15.
- Robbins, S. P (2006). *Organizational behavior*, Eleventh edition, Prentice-Hall Inc.
- Sadegh moghaddam, L. Asgari, F, Maaroza, Shams, H & Tahmasbi, S(2006). Measure of life satisfaction in employed and unemployed woman and their husband in GONABAD, *Journal of ofoghe danesh*, summer 2006, 120(2), p:45-50.
- Sadegh moghaddam, L. Asgari, F, Maaroza, Shams, H & Tahmasbi, S. (2006). Measure of life satisfaction in employed and unemployed woman and their husband in GONABAD, *Journal of ofoghe danesh*, summer 2006, 120(2), P: 45-50
- Sorenson, Paula S.; Hawkins, Katherine and Sorenson Ritch L. (1995). Gender, Psychological Type and Conflict Style Preference, *Management Communication Quarterly*, 9(1), 115-126.

ژړوېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ژبوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی